ABDULLAH b. HUZAFE

(عبدالله بن حذافة)

Ebû Huzâfe Abdullāh b. Huzâfe el-Kureşî es-Sehmî (ö. 35/655-56)

Hz. Peygamber'e elçilik yapan sahâbî.

İslâmiyet'in yayılmaya başladığı ilk günlerde müslüman olan Abdullah, Mekke döneminin çileli hayatını yaşadı ve kardeşi Kays b. Huzâfe ile birlikte ikinci Habeşistan hicretine katıldı. Hicretten sonra Medine'ye dönen Abdullah'ın Bedir Savaşı'nda bulunup bulunmadığı konusunda ihtilâf vardır. Hâkim'in *el-Müstedrek*'inde yer alan bir rivayette (III, 63), Ebû Saîd el-Hudrî, Bedir'de onu bir bölük askerin başında kumandan olarak gördüğünü söyler. Hz. Peygamber komşu devlet başkanlarına dine davet mektupları gönderdiği sırada, İran kisrâsı'na hitaben yazdığı mektubu, üstün temsil kabiliyetine sahip olan Abdullah'ın başkanlığındaki bir heyetle gönderdi.

Abdullah, hicrî 9. yılda (630) Alkame b. Mücezziz'in kumandasındaki bir seriyyeye katıldı. Halife Ömer devrinde Suriye'nin fethinde görev aldı, Bizanslılar'a esir düştü. Daha sonra Mısır'ın fethinde bulundu ve Hz. Osman devrinin son yıllarında Mısır'da öldü.

Güvenilir kaynaklarda Abdullah b. Huzâfe'nin iman gücünü ve kahramanlıklarını dile getiren rivayetler bulunmaktadır. Bunlardan sağlamlığı tesbit edilen rivayetlere göre, Abdullah Suriye'de çarpışırken onu esir alan düşman kuvvetleri Peygamber'in ashabından olduğunu söyleyerek krallarının huzuruna çıkardılar. Kral, Hıristiyanlığı kabul ettiği takdirde kendisine önemli mevkilerle birlikte pek çok servet vermeyi vaad etti. Teklifine önem vermediğini görünce bu defa onu ölümle tehdit etti; buna da aldırmayınca başından öperse hayatını bağışlayacağını bildirdi. Yine bir sonuç alamayınca bu defa, kendi hayatıyla birlikte esir müslümanların hayatını da bağışlayacağını söyledi. Bunun üzerine Abdullah kralın alnından öperek seksen (veya yüz) arkadaşının hayatını kurtardı. Medine'ye döndüklerinde olayı haber alan Hz. Ömer, Abdullah'ı alnından öpmenin her müslümanın görevi olduğunu söyledi ve ilk olarak kendisi öptü.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkā v.dğr.), Kahire 1375/1955, IV, 430, 508, 640; İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, I, 259; II, 163; IV, 189-190; *Müsned*, III, 450; Buhârî, "Meġāzî", 59, 82; a.mlf., *et-Târîḫu'l-kebîr* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60, V, 8; Taberî, *Târîḫ* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, I, 1571; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 63, 630-631; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (*el-İṣâbe* içinde), Kahire 1328, II, 283-286; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe*, Kahire 1285-87, III, 142-144; a.mlf., *el-Kâmil* (nşr. C. J. Tornberg), Leiden 1851-76 → Beyrut 1399/1979, I, 481; II, 210, 213, 256; III, 200; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, II, 11-16; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, II, 296-297.

Ali Yardım

ABDULLAH b. HÜSEYİN

(عبدالله بن حسين)

Abdulāh b. Hüseyn b. Alî el-Hasenî el-Hâşimî (1882-1951)

Ürdün Hâşimî Krallığı'nın kurucusu ve ilk devlet başkanı (1946-1951).

Hicaz Emîri Şerif Hüseyin'in oğludur. Mekke'de doğdu. Daha sonra İstanbul'a gitti ve tahsilini orada tamamladı. 1908'den sonra Osmanlı Meclis-i Meb'ûsanı'nda Hicaz temsilcisi olarak bulundu. Hz. Hasan'ın 38. kuşaktan torunu olup Osmanlı protokolünde Mekke şerifleri arasında yer alırdı. Hicaz'a gittiği bir sırada Mısır'a uğrayarak burada İngiltere'nin Mısır Başkonsolosu Lord Kitchner ve Ronald Storrs ile I. Dünya Savaşı öncesinde bazı gizli görüşmeler yaptı. Osmanlılar'a karşı ayaklanan milliyetçi Araplar'ın davasını destekleyen Reşid Rızâ'nın Kahire'de kurduğu Arap Birliği Cemiyeti'ne (Cem'iyyetü'l-Câmi'ati'l-Arabiyye) üye oldu. Osmanlılar'a karşı hazırladıkları ayaklanma hareketinde babası Şerif Hüseyin ile İngilizler arasında aracılık yaptı. 10 Haziran 1916'da Mekke'de ayaklanmanın başlaması üzerine o da harekete katıldı ve bir daha İstanbul'a dönmedi. 8 Mart 1920'de Şam'da toplanan Irak Kongresi'nde onun Irak kralı, kardeşi Faysal'ın da Suriye kralı olması kararlaştırıldı. Fakat Suriye kralı ilân edilen kardeşi Faysal'ı Fransızlar'ın Şam'dan çıkarmaları üzerine Irak krallığına Faysal getirilince, Abdullah da İngiliz mandası altındaki Filistin'den ayrı tutulan Şarkî Ürdün'de kurulmasına karar verilen Millî Arap Hükümeti'nin başına emîr olarak getirildi. Başlangıçta 20 Şubat 1928 antlaşması ile tesbit edilen yetkileri, daha sonra 2 Haziran 1934 ve 9 Temmuz 1941 tarihlerinde genişletildi. İngiltere 22 Mayıs 1946'da Şarkî Ürdün'ü müstakil bir devlet olarak tanıyınca Abdullah Ürdün Hâşimî Kralı unvanı ile yeni kurulan devletin başına geçti. İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra Araplar'la İsrail arasında 15 Mayıs 1948'den 3 Nisan 1949'a kadar devam eden Filistin Savaşı'ndan sonra Arap Birliği'ne ait askerlerin işgalinde bulunan toprakları 1950'de resmen Ürdün Devleti'ne kattı. 20 Temmuz 1951'de Kudüs'te Mescid-i Aksâ'da öldürüldü.

Abdullah b. Hüseyin'in Tallâl ve Nâyif adlarında iki oğlu vardı. Tallâl, babasının ölümü üzerine tahta geçmişse de sonradan sıhhî sebepler dolayısıyla tahttan indirilerek İstanbul'a Ortaköy Şifa Kliniği'ne gönderilmiş ve ölünceye kadar orada kalmıştır. Bugünkü devlet başkanı Kral Hüseyin, Tallâl'ın büyük oğludur. Abdullah'ın kardeşleri Ali ve Faysal da Osmanlılar'a karşı girişilen harekette kendisi gibi faal rol oynamışlardır. Ailede, Şerif Hüseyin'in Türk hanımından olan Zeyd isminde üvey bir kardeş daha vardır. Zeyd önceleri Irak'ta kardeşi Kral Faysal'ın yanında bulunmuş, yurt dışı ziyaretleri sırasında ona vekâlet etmiş, daha sonra yıllarca Irak'ın Londra sefiri olarak görev yapmıştır.

Abdullah b. Hüseyin, babası Şerif Hüseyin'in başlattığı harekette dış temasları ve bilhassa İngilizler'le olan görüşmeleri idare etmiştir. Bu faaliyetlerini *Müzekkirâtî* adlı hâtıratında bütün ayrıntılarıyla anlatmıştır. Hâtıratının devamı mahiyetinde olan *et-Tekmile* ise, Ürdün kralı ve devlet başkanı olarak devrinde yapılan diplomatik yazışmaları ihtiva etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdullah b. Hüseyin, *Müzekkirâtî*, Kudüs 1945; King Abdullah, *al-Takmilah* (Kral Hüseyin b. Tallâl'ın on iki sayfalık takdim yazısı ile), Whitstable-Kent 1978; T. E. Lawrence, *Revolt in the Desert*, London 1927, tür.yer.; a.mlf., *Seven Pillars of Wisdom*, London 1965, s. 48-50, 66-70, 139-149, 466-469; G. Antonius, *The Arab Awakening*, London 1945, s. 126, 127-129, 142, 145, 213, 232, 244; J. B. Glubb, *The Story of the Arab Legion*, London 1948, tür.yer.; Sir Alec Kirkbride, *An Awakening the Arab Campaign, 1917-1918*, London 1971, s. 2, 123-124; Uzunçarşılı, *Mekke-i Mükerreme Emirleri*, Ankara 1972, s. 5; Emîn Saîd, *eṣ-Ṣevretü'l-'Arabiyyetü'l-kübrâ*, Kahire, ts., III, 1, 10, 105, 135; Ziriklî, *el-A'lâm* (nşr. Züheyr Fethullah), Beyrut 1984, IV, 82; M. Colombe, "'Abd Allāh b. al-Husayn", *EI²* (İng.), I, 46.

Mustafa Bilge